

Providing Scenarios for the Development Resilience Tourism Based on The Local Community with a Furfures Studies Approach: A Study of Fereydunkenar International Wetland

SEDIHGEH BABAZADEH KHAMENEH¹, AFSHIN DANEHKAR^{2*},
AMIR ALAMBAIGI³

1, PhD. Student, Department of environmental science, Natural resources faculty,
University of Tehran

2, Associate Professor, Department of environmental science, Natural resources faculty,
University of Tehran

3, Assistant Professor, Department of agricultural extension, Faculty of economics and
agricultural development, University of Tehran

(Received: Aug. 1, 2020- Accepted: Aug. 22, 2020)

ABSTRACT

Today, tourism development in many developing countries is one of the effective ways for economic and social development of rural areas, but due to the important role of this industry in the development of urban and rural areas, there are always obstacles and problems that hinder sustainable development. It becomes. Fereydunkenar International Wetland, which has a high tourism potential due to the return of thousands of migratory birds from northern orbits to the region, is managed by the local community in terms of ecosystem services. Unbalanced utilization of ecosystem services of Fereydunkenar International Wetland, without awareness of renewable potential and thresholds, changes the state of the ecosystem. To achieve sustainable and resilient tourism in the study area, descriptive-analytical, documentary and questionnaire studies were used in the scenario planning framework. In this study, first the variables and factors affecting tourism resilience were identified using Literature review as well as the views of experts, which is in the form of environmental analysis. After identifying the variables, the Impact Analysis Matrix Questionnaire was distributed among academic elites who had sufficient expertise and experience in wetland tourism issues, and it was asked to determine the variables based on the degree of impact and effectiveness in the framework of the matrix of cross-effects. The scores were entered into a crossover effect matrix to measure the impact and effectiveness (direct and indirect) of each of the factors and their sub-variables with other factors, and to obtain the necessary graphs by identifying the key driving forces. After identifying, the key driving forces, by entering them in the MicMac software, scenarios compatible with sustainable and resilient tourism of the wetland in the framework of 11 factors and 4 possible states imagined in a range from the most desirable to the most undesirable situation. In the framework of risk scenarios, purpose and system were presented. The extraction of relevant patterns indicates the instability of the system under study, the main factor of which is beyond the institutionalized notion of the three basic pillars of sustainable development rooted in institutional development. In other words, the lack of a specific framework to reach an institutional setting is the most important factor stabilizing tourism activities in the study area.

Keywords: Scenario Planning, Tourism, Foresight, Resilience, MICMAC

Introduction

Tourism is an ancient phenomenon that has existed for a long time in human societies and has gradually reached its technical, economic and social subject through various historical stages. Today, the tourism industry in the world has become an important source of income and a huge economic activity, as many development planners and policy makers refer to the tourism industry as a key element of sustainable development. Tourism can cause huge economic and social changes

in a society. In other hand Scenario building is one of the future research methods. In other words, scenarios are a clear picture of the future through which planning can clearly see and recognize environmental issues, challenges and opportunities. A scenario is not just a prediction of a particular future, but a description of all possibilities. In fact, the scenario is a picture of a possible future. Scenarios are a tool for analyzing policies and identifying future conditions, threats, opportunities, needs and superior values. From the perspective of scenario planning in the present study, an attempt was made to examine the future of sustainable tourism in the region.

Material and methods

The main method of data processing in this research was the cross-analysis matrix, which was done using MICMAC scripting and future study. In this software, all the main components of a system can be described with the help of interaction matrix. Also, by examining this relationship, the main variables for evaluating the system can be shown. The degree of correlation is measured by numbers between zero and three. The number zero indicates no effect, the number one means weak effect, the number two indicates moderate effect and the number three indicates high effect. P also indicates potential direct and indirect effects. Therefore, if the identified variables are n, a matrix $n \times n$ is obtained in which the effects of the variables on each other are determined.

Results

In current study, four influential factors in direct and indirect vulnerability have been exactly repeated. Specifically, the impact on institutional resilience and the three characteristics of the network in creating structural holes (effective size, efficiency and constraint) are influenced by influential factors. This shows that the unsustainability of the system under study from a tourism perspective lies in institutional resilience; Where the three main indicators of the creation of structural holes indicate the existence of a bureaucratic administrative and organizational system and the desire for government sovereignty has caused instability. It seems that the lack of a coherent organizational plan and the performance of the organizational network islands has caused this instability from an institutional perspective. The results showed that the use of foresight system is a precise approach to provide a framework for assessing sustainability from the perspective of tourism activities. The results of the research indicate that sustainability in tourism activities from a social, economic and ecological perspective, requires a fourth pillar called institutional. It seems that the lack of a definite framework for reaching an institutional agreement is the most important factor destabilizing tourism activities in the study area. The extraction of MICMAC patterns indicates the unsustainability of the system under study, the main factor of which is rooted in institutional development beyond the institutionalized notion of the three basic pillars of sustainable development. A total of three scenarios can be extracted: A. Objective Scenario: This scenario emphasizes the common factor of direct and indirect impact graphs, which is a variable of tourist facilities and attractions. In this regard, it is clear that the resource-orientation view prevails among the institutions involved instead of the central issue. In this view, the existence of tourist attractions is emphasized only for the purpose of tourism in the region, while to determine the purpose of tourism, the existence of a significant percentage and intensity of participation is necessary. B- Risk scenario: Based on the observation of institutional resilience in the affected area, it can be shown that the lack of institutional resilience in the region among the institutions involved, tourism and management will be overshadowed and the institutional process will continue. Existing will lead to habitat destruction. C. System Scenario: This scenario focuses mainly on regulatory variables at the center of the graphs where social adaptation is located. This scenario emphasizes the transfer of wetland tourism management to local communities whose management environment and public discourse affect the issue of wetland tourism. In fact, delegating wetland management to local communities will change regulatory and policy-making processes and lead to participatory management.

ارایه سناریوهای توسعه گردشگری تاب‌آور و پایدار متکی بر جامعه محلی با رویکرد آینده‌نگاری: مورد مطالعه تالاب بین‌المللی فریدون‌کنار

صدیقه بابازاده خامنه^۱، افشین دانه‌کار^{۲*}، امیر علم‌بیگی^۳

۱، دانشجوی دکتری گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

۲، دانشیار گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

۳، استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه تهران، کرج، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۹/۵/۱۱ - تاریخ تصویب: ۹۹/۶/۱)

چکیده

امروزه، توسعه گردشگری در بسیاری از کشورهای در حال توسعه یکی از مسیرهای موثر برای توسعه اقتصادی و اجتماعی روستای محسوب می‌شود، اما با توجه به نقش مهم این صنعت در توسعه مناطق شهری و روستایی همواره موانع و مشکلاتی وجود دارد که مانع از توسعه پایدار آن می‌شود. تالاب بین‌المللی فریدون‌کنار که دارای پتانسیل گردشگری بالا به دلیل مراجعت هزاران پرنده مهاجر از مدارهای شمالی به این منطقه است، از نظر خدمات اکوسیستمی توسط جامعه محلی اداره می‌شود. بهره‌برداری نامتوازن و نامتعادل از خدمات اکوسیستمی تالاب بین‌المللی فریدون‌کنار، بدون آگاهی از توان تجدیدپذیری و آستانه‌ها، باعث تغییر وضعیت اکوسیستم می‌شود. برای دستیابی به گردشگری پایدار و تاب‌آور در منطقه مورد مطالعه، از مطالعات توصیفی-تحلیلی، اسنادی و پرسشنامه در چارچوب سناریونویسی میک‌مک استفاده گردید. در این پژوهش، ابتدا متغیرها و عوامل تاثیرگذار بر تاب‌آوری گردشگری با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و همچنین، نظر افراد صاحب‌نظر شناسایی شد که در قالب تحلیل محیطی قرار می‌گیرد. پس از شناسایی متغیرها، پرسشنامه ماتریس تحلیل اثرات بین‌نخبگان دانشگاهی که دارای تخصص و تجربه کافی پیرامون مسایل گردشگری تالاب بودند، توزیع گردید و خواسته شد تا در چارچوب ماتریس اثرات متقاطع، متغیرها را بر مبنای میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری معین کنند. سپس، امتیازها وارد ماتریس اثرات متقاطع شد تا تاثیرگذاری و تاثیرپذیری (مستقیم و غیرمستقیم) هرکدام از عوامل و متغیرهای زیرمجموعه آنان با دیگر عوامل سنجیده شود و به‌عنوان خروجی با مشخص نمودن نیروهای پیشران کلیدی، نمودارهای لازم به‌دست آید. همچنین، پس از شناسایی نیروهای پیشران کلیدی، با واردکردن آنها در محیط نرم‌افزار MICMAC، سناریوهای سازگار با گردشگری پایدار و تاب‌آور تالاب در چارچوب ۱۱ عامل و ۴ حالت ممکن تصور شده در طیفی از مطلوبترین تا نامطلوب‌ترین وضعیت ممکن، در چارچوب سناریوهای ریسک، هدف و سیستم ارایه گردید. استخراج الگوهای مربوطه نشان‌دهنده ناپایداری سیستم مورد بررسی است که عامل اصلی آن فرای تصور نهادینه شده در خصوص سه رکن اساسی توسعه پایدار ریشه در توسعه نهادی دارد. به‌عبارت دیگر، فقدان یک چارچوب معین برای رسیدن به توافق نهادی مهمترین عامل ناپایدارکننده فعالیت‌های گردشگری در حوزه مورد بررسی است.

واژه‌های کلیدی: سناریوسازی، گردشگری، آینده‌نگاری، تاب‌آوری، میک‌مک.

مقدمه

توسعه پایدار در حقیقت ایجاد تعادل میان توسعه و محیط زیست است. در سال ۱۹۸۰ برای نخستین بار نام توسعه پایدار در گزارش سازمان جهانی حفاظت از منابع طبیعی^۱ آمد. این سازمان در گزارش خود با نام استراتژی حفظ منابع طبیعی این واژه را برای توصیف وضعیتی به کار برد که توسعه نه تنها برای طبیعت مضر نیست، بلکه به یاری آن هم می‌آید. پایداری می‌تواند چهار جنبه داشته باشد که عبارتند از پایداری در منابع طبیعی، پایداری سیاسی، پایداری اجتماعی و پایداری اقتصادی. در حقیقت توسعه پایدار نه تنها بر جنبه محیط‌زیستی تمرکز دارد، بلکه به جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی آن هم توجه می‌کند. توسعه پایدار محل تلاقی جامعه، اقتصاد و محیط‌زیست است (Peeters & Dubois, 2010).

گردشگری، پدیده‌ای است کهن که از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است و به تدریج با طی مراحل تاریخی مختلف به موضوع فنی، اقتصادی و اجتماعی خود رسیده است. امروزه، صنعت گردشگری در دنیا به یکی از منابع مهم درآمدی و یک فعالیت عظیم اقتصادی تبدیل شده است، به نحوی که بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاستگذاران توسعه از صنعت گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. گردشگری می‌تواند باعث تحولات عظیمی از لحاظ اقتصادی و اجتماعی در یک جامعه شود (Dolnicar & Leisch, 2008). سازمان جهانی گردشگری^۲ در سال ۱۹۹۱، گردشگری را چنین تعریف می‌کند: گردشگری شامل فعالیت‌های افراد است که به مکان‌هایی خارج از محیط معمول زندگی خود مسافرت کرده و در آنجا برای گذراندن اوقات فراغت، کسب‌وکار و دیگر اهداف برای کمتر از یک سال متوالی اقامت دارند. فرهنگ لغات فارسی، گردشگری را چنین تعریف می‌کند: در سفر کردن و شناخت؛ مسافرت برای تفریح و سرگرمی؛ و سفری که در آن مسافر به مقصدی می‌رود و سپس، به

محل سکونت خود باز می‌گردد. در تعریفی دیگر، گردشگری به جابجایی موقت مردم به مکانی خارج از محل زندگی و کار معمولی شان اطلاق شده است، به طوری که مسافران در مدت اقامت در مقصد، فعالیت‌هایی انجام می‌دهند و برای رفع نیازهای آن‌ها تسهیلات ویژه‌ای فراهم می‌شود. فعالیت گردشگری می‌تواند حمل و نقل و جابه‌جایی مسافر، حمل‌ونقل محلی، اقامت، تفریح، تفرج، تغذیه و خرید را در برگیرد. این امر می‌تواند به سفر برای گذراندن اوقات فراغت، کسب‌وکار و بازدید از دوستان و بستگان مربوط باشد (Gössling et al., 2005).

در حال حاضر توافقی عمومی دال بر پایدار بودن گردشگری وجود دارد. با این حال، سوال در مورد چگونگی دستیابی به این موضوع، مورد بحث است. اکنون با مشخص شدن ناپایداری‌ها و مضرات فراوان آنها در مسیر توسعه، انگاره پایداری به عنوان مسأله‌ای مهم و ضروری نمود یافته و توجه مجامع جهانی را در طول دو دهه اخیر به خود جلب کرده است. به دنبال این چالش‌های جهانی، بحث‌هایی در خصوص ارتباط گردشگری و توسعه پایدار در دهه گذشته مطرح شده و گسترش یافته است. رهیافت گردشگری پایدار، گردشگری را در غالب مرزها بررسی می‌کند و رابطه‌ی مثلثی میان جامعه میزبان و سرزمین آن را از یک‌سو و جامعه میهمان (گردشگران) را از سوی دیگر با صنعت گردشگری برقرار می‌سازد (شکل ۱-۵) و قصد دارد فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل و موازنه‌ای را در طولانی‌مدت برقرار سازد (Ghaderi, 2003). گردشگری شکل‌های مختلفی دارد که اکنون شکلی نوین و برگزیده از گردشگری با عنوان گردشگری روستایی، با هدف توسعه پایدار جوامع محلی در نواحی روستایی و به‌عنوان ابزاری برای توسعه اقتصادی و اجتماعی به یکی از مهم‌ترین مشاغل مدرن در مناطق روستایی ارتقا یافته است (Walpole & Goodwin, 2000). هر چند که گردشگری روستایی در مجموع موضوع جدیدی نیست اما اهمیت آن و نقشی که در توسعه پایدار جوامع محلی ایفا می‌کند، در سال‌های اخیر بیشتر مورد تأیید قرار گرفته است. سیستم‌های گردشگری دارای رفتار پر جنب و جوش و پیچیده

1. IUCN: International Union for Conservation of Nature

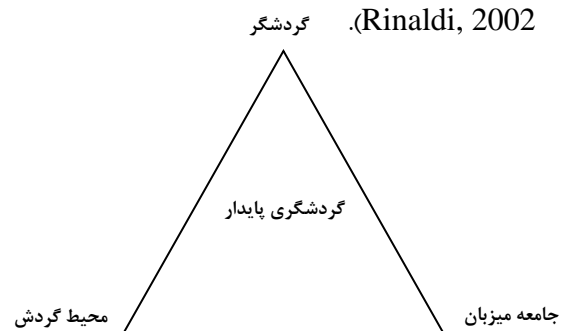
2. WTO: World Tourism Organization

بازدیدکنندگان را دارد و درگیری اجتماعی و اقتصادی فعالانه و سودمندانه مردم محلی را فراهم می‌کند (World Conservation Union, 1996). گردشگری پایدار باید از ابتدا برنامه‌ریزی شود تا به نفع ساکنان محلی باشد، به فرهنگ محلی احترام بگذارد، از منابع طبیعی حفاظت کند و به گردشگران و ساکنان محلی آموزش دهد. گردشگری پایدار می‌تواند همان سود و مزایای گردشگری متعارف^۲ را تولید کند، اما بیشترین سود عاید جامعه محلی می‌شود و همچنین، منابع طبیعی و فرهنگ آن منطقه حفاظت می‌شود. گردشگری پایدار تعمداً در تلاش است تا تأثیرات منفی گردشگری را به حداقل برساند و به حفاظت و رفاه جامعه، از لحاظ اقتصادی و اجتماعی کمک کند (Zargham Boroujeni, 2013).

تاب‌آوری بُعدی جدید و تحلیلی است که هنوز تعریف قابل قبولی که مورد پذیرش همگان باشد برای آن وجود ندارد (Bujones et al., 2013). مفهوم تاب‌آوری در سال ۱۹۷۳ توسط هولینگ مطرح شد. پژوهش‌های هولینگ با پیدایش یک شاخص گمشده در مفهوم تاب‌آوری به نام "ظرفیت تغییر" مواجه شده که اساس تاب‌آوری است (Coifman et al. 2007). طبق تعریف هولینگ، تاب‌آوری عبارت است از توانایی سیستم برای جذب تغییرات در حالی که هنوز مقاومت قبلی را دارد (Holling, 1973; karrholm et al., 2014).

از نظر فولکه، تاب‌آوری همیشه سیستم بازگشت به گذشته یا تعادل نیست، بلکه احتمال انطباق و دگرگونی در وضعیت موجود و همچنین، احتمال بقاء و تغییرات در آینده را در بر خواهد داشت (Folke et al., 2010). Carpenter، تاب‌آوری را ظرفیت یک سیستم زیست-محیطی و اجتماعی برای جذب اختلال، سازماندهی مجدد و در نتیجه، حفظ توابع ضروری می‌داند (Carpenter, 2012). انجمن بین‌المللی طرح‌های محلی محیط‌زیست^۳ تاب‌آوری را ظرفیت و توانایی یک جامعه و مقاومت در برابر استرس، زنده ماندن، انطباق، بازگشت به عقب از یک بحران یا فاجعه تعریف می‌کند (Stumpp, 2012).

هستند و اغلب به دنبال مسیرهای غیرخطی می‌باشند که از هر نوع پیش‌بینی سنتی فرار می‌کنند (Baggio, 2008). تغییر تفکر در صنعت گردشگری به سمت پایداری گردشگری و شامل سرمایه‌گذاری مجدد درآمدهای گردشگری است که می‌بایست جلوگیری-کننده حرص و طمع (Walker & Salt, 2012)، ترویج‌کننده رفتار خود سازماندهی (Olsson et al., 2006) و حافظ محیط‌زیست باشد (Casagranti & Rinaldi, 2002).



شکل ۱- مثلث گردشگری پایدار (Ghaderi, 2003)

گردشگری یک فعالیت چند وجهی است و به تعداد زیادی از عوامل وابسته و بر بسیاری از پدیده‌ها تأثیرگذار است. از طرف دیگر، ضرورت زیرساخت‌های گردشگری در جوامع محلی توریستی و عدم اطمینان ناشی از پیچیدگی‌های زیست‌محیطی، برنامه‌ریزی و پیش‌بینی آینده در این مناطق را با چالش‌های اساسی روبرو می‌کند. به نحوی که برنامه‌نویسی سنتی دیگر نمی‌تواند به آنها پاسخ داده و نیاز به یک رویکرد جدید مانند رویکرد تحقیق آینده، پیش‌بینی آینده و توضیح راه‌حلی که می‌تواند دسترسی به شرایط مطلوب را فراهم کند، مطرح شده است (Dadazade- Silabi & Ahmadifard, 2019). از طرف دیگر، طبق تعریف اتحادیه جهانی حفاظت؛ گردشگری پایدار سفر و بازدید مستولانه از نظر زیست‌محیطی به مناطق طبیعی به‌منظور لذت بردن و قدردانی از طبیعت (و هر ویژگی فرهنگی، در گذشته و حال حاضر) است به گونه‌ای که حفاظت را ترویج می‌کند، تأثیر کمتر

2. Conventional tourism
3. Local Government for Sustainability (ICLEI)

1. World Conservation Union

این سیستم‌ها به منظور توانمندسازی در برابر آشفتگی‌ها و اختلالات صورت گرفته است. تاب‌آوری توانایی یک سیستم برای جذب اختلالات و یادگیری و سازش در زمان آشفتگی به‌منظور رشد و پویایی بیشتر است (Holling, 1973; 1996). قدرت ترکیبی سازگاری و نوآوری، ظرفیت سیستم را برای جذب اختلالات داخلی (مثلاً نابرابری اجتماعی، آشفتگی سیاسی) و خارجی (مثلاً تغییرات اقتصاد جهانی، طوفان‌ها) افزایش می‌دهد. تئوری تاب‌آوری ۴ عامل مجزا را در این فرآیند دخیل و قابل اندازه‌گیری می‌داند که عبارتند از: تاب‌آوری اجتماعی، تاب‌آوری حکمرانی، تاب‌آوری اقتصادی و تاب‌آوری اکولوژیک. چهار حوزه پایداری که توسط تئوری تاب‌آوری (اجتماعی، حکمرانی، اقتصادی و اکولوژیک) توصیف شد، مبنای معیارهای مرتبط با تاب‌آوری گردشگری متکی بر جامعه محلی بود (جدول ۱).

این تعاریف در دامنه و پیچیدگی متفاوت هستند. فصل مشترک این تعاریف، تعریف تاب‌آوری به-عنوان توانایی یا ظرفیت برای مقابله با اختلال و انطباق جوامع با اختلالات است. این اختلال شکل‌های زیادی همچون بحران‌ها، سوانح و شوک‌ها را شامل می‌شود. اخیراً تاب‌آوری در ادبیات گردشگری دانشگاهی به-عنوان یک اصطلاح که جنبه‌های اصلی پایداری را دربرمی‌گیرد، ظاهر شده است که در عین حال اثرات قابل توجهی بر ظرفیت جوامع برای سازگاری و در نهایت، حفظ نهادهای گردشگری دارد. بحران‌های ناشی از پیامد فعالیت‌های انسانی و سوانح طبیعی می‌تواند با تأثیرگذاری شدید بر جوامع انسانی (سطح محلی تا جهانی) همراه باشد. چنین محرک‌ها و تنش‌های غیرمنتظره‌ای می‌تواند هر نوع سیستمی را بی‌ثبات سازد. تلاش زیادی برای درک، حفظ و ارتقاء تاب‌آوری

جدول ۱- چهار حوزه پایداری تعریف شده براساس معیارهای تاب‌آوری

حوزه	معیار	تعریف	منابع
اجتماعی	اعتماد	جزء سطح اجتماعی سرمایه اجتماعی و مرتبط به خویشاوندی و عضویت در جامعه است.	Pelling & High, 2005; Adger, 2003; Thurlow, 2000
	شبکه‌ها	روابط بین فردی که در آن افراد گره‌های شبکه هستند.	Donoghue & Sturtevant, 2007; Goodchild et al., 2000; Olsson et al., 2006
	یادگیری	انباشت دانش درون یک شبکه از طریق فعالیت‌های جمعی مانند گفتگو، تقلید و حل منازعات.	Cundhill, et al., 2005; Olsson, 2006; Schusler et al., 2003
	برابری	فرصت برابر در استفاده و دسترسی به منابع مشترک.	Adger, 2000; Berkes & Seikas, 2005; Marshall, 2007
حکمرانی (نهادی)	اشتراک‌گذاری دانش	تبادل اطلاعات شناخته شده که ممکن است منجر به ایجاد اعتماد شود.	Berkes, 2009; Chambers, 1994; Trosper, 2002
	انعطاف‌پذیری	ساختار حکمرانی که شرایط یادگیری و مدیریت سازشی برای تغییر را فراهم می‌کند.	Folke et al., 2005; Gunderson & Light, 2006; Olsson et al. 2006
	خودسازماندهی	رفتار سازمانی محلی که توسط قوانین، بودجه، شبکه‌ها و یادگیری مشارکتی پشتیبانی می‌شود.	Baggio, 2008; Carpenter et al., 2001; Olsson et al. 2006
اقتصادی	کنترل محلی	ساز و کار ایجاد ظرفیت جامعه که به موجب آن مردم محلی بر منابع قدرت دارند.	Garrod, 2003; Harris et al., 2000; Mitchell & Reid, 2001
	تسهیم قدرت	تصمیم‌گیری مشترک بین گروه‌های محلی و ملی و اجتماعی و کاربران.	Berkes, 2009; Plummer & Armitage, 2007; Plummer & FitzGibbon, 2004
	تنوع	داشتن طیف گسترده‌ای از فرصت‌های اقتصادی برای دسترسی به جریان درآمدی.	Adger, 2000; Holling, 2001; Margules & Pressey, 2000
	معیشت جایگزین	معیشت‌های پایدار از نظر محیط زیستی که منجر به رفتارهای غیرمصرفی می‌شود.	Lebel et al., 2006; Plummer & Armitage, 2007; Salafsky & Wollenburg, 2000
	ممانعت از کسری	اتلاف درآمد به دلیل وجود کارورها و اشخاص خارجی	Choi & Sirakaya, 2006; Holling, 2001; Salafsky et al., 2001
اکولوژیک	رشد اقتصادی	افزایش جریان‌های درآمدی با حفظ توسعه کنترل‌شده محلی	Adger, 2000; Butler, 2009; Tallis et al., 2008
	طبیعی بودن	تأثیر حداقلی فعالیت‌های انسانی بر زمین‌سینما	Christensen et al., 1996; Ode et al., 2009
	توسعه زیرساخت	تأثیر انسانی بر زمین‌سینما از طریق محیط‌های ساخته شده	Boers & Cottrell, 2007; Donoghue & Sturtevant, 2007
	تنوع زیستی	تنوع و گوناگونی جانداران در یک محیط‌زیست طبیعی	Alessa, et al., 2008; Folke, 2006; Gunderson, 2000

اکوتوریسم در ایران مبتنی بر روش آینده‌پژوهی و سناریونویسی» به آینده‌پژوهی و سناریونگاری در توسعه آموزش اکوتوریسم ایران در بیست سال آینده بر پایه تحلیل اثرات متقاطع پرداختند. این پژوهش در سه مرحله: تعیین شاخص‌های کلیدی از طریق روش دلفی، شناسایی پیشران‌های حیاتی بر پایه روش تحلیل اثرات متقاطع و تدوین سناریو انجام گرفته است. در نهایت، از ۱۶ متغیر کلیدی منتخب، از روش تحلیل ساختار و نرم-افزار MICMAC، دو پیشران "تغییر گفتمان گردشگری در مقیاس داخلی" و "روند رو به رشد تکنولوژی، در نتیجه تغییر در شیوه کسب اطلاعات، سازماندهی تعطیلات و اوقات فراغت" انتخاب و بر اساس آنها چهار سناریو در مورد آینده توسعه آموزش اکوتوریسم تعیین گردید (Ebrahimi Fini & Shabbiri, 2018).

Dadazade- Silabi and Ahmadifard (2019)، با ترکیب نگرش سیستم گردشگری با رویکرد تحقیقاتی آینده، حامیان اصلی توسعه گردشگری در استان مازندران را شناسایی کردند. نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت صفحه پراکندگی متغیرهای تأثیر در توسعه گردشگری در شهرهای استان مازندران وضعیت ناپایدار سیستم است. با توجه به ناپایداری سیستم، پنج متغیر شامل عوامل تعیین کننده یا متغیرهای تأثیرگذار، متغیرهای دو طرفه، متغیرهای نظارتی، متغیرهای وابسته یا نتیجه، متغیرهای مستقل در این سیستم شناسایی شدند. سرانجام، پس از انجام تجزیه و تحلیل های مختلف وابستگی و نفوذ مستقیم و غیرمستقیم، ۳۶ عامل رتبه بندی شدند و در نهایت، ۱۳ عامل به عنوان عوامل اصلی توسعه گردشگری در استان مازندران انتخاب شدند. Aliakbari et al. (2018)، با کاربرد آینده-پژوهی در گردشگری استان کرمان موفق به شناسایی پیشران‌های مطلوب و نامطلوب شدند. Poloei et al. (2019)، نیز از طریق تحلیل عاملی اکتشافی معیارهای موثر در توسعه گردشگری سلامت کشور در افق ۱۴۱۴ را مشخص (۲۸ معیار) و نهایتاً به وسیله روش مدلسازی ساختاری تفسیری، عوامل کلیدی موثر و سنگ زیربنایی حوزه گردشگری سلامت کشور (۱۳ معیار) و روابط آنها با یکدیگر را استخراج کردند. Maleki et al. (2019)، نیز در تحقیقی در حوزه گردشگری از رویکرد

سناریوسازی یکی از روش‌های آینده‌پژوهی است. به-عبارت دیگر، سناریوها تصویر روشنی از آینده هستند که برنامه‌ریزی به کمک آنها می‌تواند مسایل، چالش‌ها و فرصت‌های محیط را به روشنی ببیند و بشناسد. یک سناریو، تنها پیش‌بینی یک آینده خاص نیست بلکه توصیف همه احتمالات است. در واقع، سناریو تصویری از آینده ممکن و محتمل است. سناریو ابزاری برای تحلیل سیاست‌ها و شناخت شرایط، تهدیدات، فرصت‌ها، نیازها و ارزش‌های برتر آینده است (Ebrahimi Fini & Shabbiri, 2018). اگر سناریو شامل همه تصاویر ممکن آینده باشد، می‌تواند ابزار قدرتمندی برای برنامه‌ریزی به‌شمار آید، چنان‌که با بهره‌برداری و به‌کارگیری این سناریو، به‌خوبی می‌توان به استقبال آینده رفت. هدف یک سناریو دستیابی به محتمل‌ترین آینده و یا محتمل-ترین مسیر از میان راه‌های پیچیده نیست، بلکه مجموعه‌ای از متغیرها، اتفاق‌ها، پویایی سیستم و پیامدهای صنعتی آنهاست. در انتخاب یک سیاست درست به‌منظور رسیدن به هدفی مهم، تدوین سناریو گام نخست به‌شمار می‌آید. در حقیقت برای درک این که آینده پژوهی چه چیز را برای گردشگری رقم خواهد زد، به تفکر پیرامون مسایل و موضوعات و محدوده بیرونی گردشگری وجود دارد. آینده‌نگاری را فرایندی سیستماتیک و مشارکتی برای گردآوری اطلاعات (راجع به) آینده و ایجاد چشم انداز میان مدت تا بلندمدت برای اثرگذاری بر تصمیمات زمان حال و انجام فعالیت‌های مشترک تعریف کرده‌اند (Wijaya, 2020). آینده-نگاری را می‌توان حاصل تلاقی ۳ دسته از مفاهیم در حوزه‌های مختلف یعنی برنامه‌ریزی یا برنامه‌ریزی استراتژیک، آینده‌اندیشی و شبکه‌سازی یا توسعه سیاست دانست (Omidi Shahabad et al., 2009). آینده نگاری برآمده از نیاز «آمادگی برای آینده؛ یعنی به‌کار بردن منابع به بهترین وجه ممکن برای دستیابی به مزیت رقابتی»، «بهبود کیفیت زندگی» و «توسعه پایدار» است.

تا کنون مطالعات تجربی زیادی در زمینه آینده-پژوهی مساله گردشگری پایدار صورت نگرفته است. Ebrahimi Fini & Shabbiri در سال ۱۳۹۷ در پژوهشی با عنوان «ارایه تصویر آینده توسعه آموزش

سناریونگاری برای پیش‌بینی آینده ساختار گردشگری در استان قم استفاده کردند.

امروزه، این اطلاعات وجود ندارد که چه شرایطی برای ایجاد و بهبود تاب‌آوری و پایداری گردشگری (به-ویژه گردشگری متکی به جامعه محلی) برای خطه شمال کشور مورد نیاز است؟ به‌منظور دستیابی به پاسخ این سوال عمیق و وسیع، تالاب بین‌المللی فریدونکنار که دارای پتانسیل گردشگری بالا به‌دلیل مراجعت هزاران پرنده مهاجر از مدارهای شمالی به این منطقه است، انتخاب شد. از سوی دیگر، این منطقه با ارزش از نظر خدمات اکوسیستمی توسط جامعه محلی اداره می‌شود که نشان از مناسب بودن منطقه برای بررسی پایداری و تاب‌آوری گردشگری متکی به جامعه محلی دارد. مجموعه تالاب‌های فریدونکنار با نام کامل "آبندان‌های فریدون‌کنار، ازباران و سرخورد" بر شالیزارهای واقع در جلگه خزر در شهرستان‌های محمودآباد، فریدونکنار و بابلستان مازندران واقع شده است. این تالاب دربرگیرنده مجموعه‌ای از آبندان-های مصنوعی با آب شیرین با نوسان تراز آب فصلی می‌باشد و تغییرات عمق آن تابع میزان استفاده از آب تالاب برای کشاورزی است. تالاب‌های فریدون‌کنار ضمن استقرار بر شالیزارهای منطقه، همواره شاهد بهره‌برداری از پرندگان مهاجر توسط مردم بومی نیز بوده است. بنابراین، یکی از پرچالش‌ترین مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست محسوب می‌شود و با این وجود تا کنون هیچ برنامه یا الگوی مدیریتی مشارکتی برای حل مشکلات پیش‌روی آن و جلب همیاری جوامع محلی که از اثربخشی مستمر برخوردار باشد، برای آن تدوین نشده است (Babazadeh et al., 2015). در تحقیقی مشابه با عنوان تحلیل عوامل کلیدی موثر بر شکل‌دهی الگوی آمایش فضاهای روستایی با رویکرد آینده‌نگاری، عوامل اقتصاد روستایی، ویژگی‌های مناطق، چشم‌انداز روستایی، مدیریت روستایی، ظرفیت محلی، مشارکت روستاییان و سرمایه اجتماعی به‌عنوان نیروهای پیشران کلیدی مورد توجه قرار گرفت (Omidi, 2009).

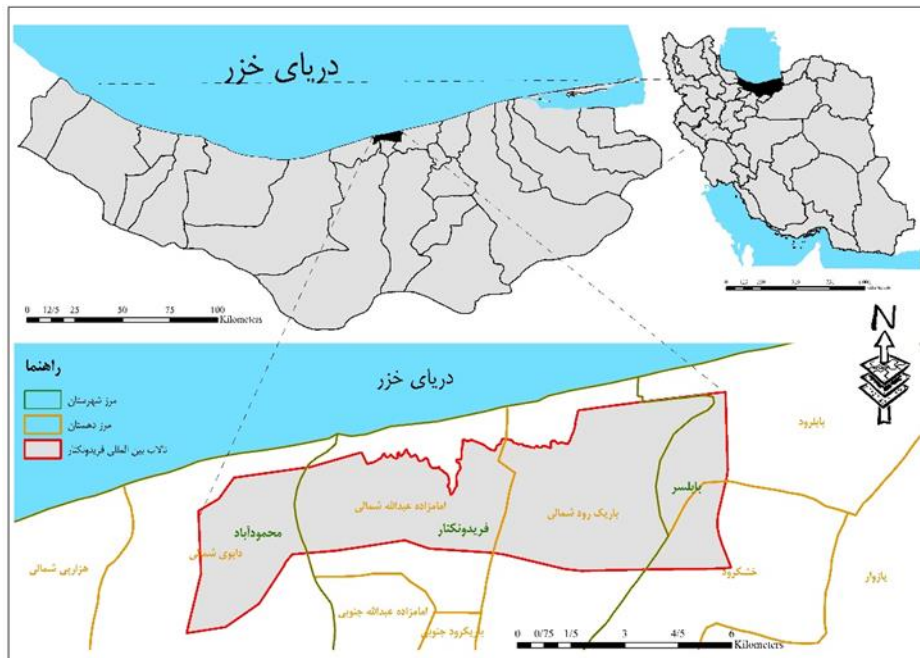
بهره‌برداری نامتوازن و نامتعادل از خدمات اکوسیستمی تالاب بین‌المللی فریدون‌کنار، بدون آگاهی

از توان تجدیدپذیری و آستانه‌ها، باعث تغییر وضعیت اکوسیستم می‌شود. آگاه بودن از آستانه‌های بحرانی بین وضعیت‌های مختلف سیستم‌های زنده می‌تواند به‌طور بالقوه در آرایه هشدار پیشگیرانه از تغییر قریب‌الوقوع مفید باشد. در بیشتر موارد، مردم از آستانه‌ها زمانی آگاه می‌شوند که از آنها عبور کرده‌اند و اغلب منافع محیط-زیستی، بدون راه بازگشت به وضعیت پیشین سیستم، از دست می‌روند. تاب‌آوری را می‌توان به‌صورت فاصله‌ای بین یک وضعیت سیستم و یک آستانه بحرانی بیان کرد. این فاصله که همان تاب‌آوری سیستم است، در پاسخ به تغییرات فاکتورهای اجتماعی-اکولوژیک در طول زمان متفاوت است.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر کاربردی و اطلاعات مرتبط به شیوه پیمایش گردآوری شده است. جامعه آماری پژوهش را جوامع محلی پیرامون مجموعه تالابی فریدون‌کنار تشکیل می‌دهند که به نوعی از خدمات تالاب بهره-برداری می‌کنند. منطقه تالابی فریدون‌کنار در موقعیت جغرافیایی ۳۶ درجه و ۳۸ دقیقه تا ۳۶ درجه و ۴۲ دقیقه عرض شمالی و ۵۲ درجه و ۲۶ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی واقع شده است (شکل ۲) و دارای شاخص‌های کنواسیون رامسر از جهت تنوع پرندگان مهاجر و گونه‌های پرندگان فهرست حفاظتی IUCN (بحرانی و در معرض انقراض) به‌ویژه درنای سبیری حائز اهمیت می‌باشد (Rahbar, 2002). مطابق طبقه‌بندی رامسر تالاب‌های فریدون‌کنار در طبقه ۳ از تالاب‌های انسان‌ساخت قرار دارد که از نوع تالاب مصنوعی با آب شیرین و دائمی می‌باشد.

پس از طراحی پرسشنامه‌ها، در مرحله پیش‌آزمون تعداد ۲۵ پرسشنامه در جامعه محلی توزیع شد. با استفاده از فرمول کوکران، حجم نمونه مورد نیاز (تعداد پرسشنامه) برای جامعه آماری محدود برابر ۲۳۰ تن محاسبه شد. در این تحقیق، برای گردآوری داده‌های مورد نیاز یک پرسشنامه محقق ساخت بر اساس طیف لیکرت استفاده شد که یک مقیاس اندازه‌گیری به‌عنوان ابزار سنجش ادراک ساکنان از چهار حوزه تاب‌آوری می‌باشد.



شکل ۲- محدوده تالاب‌های بین‌المللی فریدونکنار

بررسی این ارتباط، متغیرهای اصلی را برای ارزیابی نظام نشان داد. میزان ارتباط، با اعداد بین صفر تا سه سنجیده می‌شود. عدد صفر به منزله نداشتن تاثیر، عدد یک به معنای تاثیر ضعیف، عدد دو نشان‌دهنده تاثیر متوسط و عدد سه نشانگر تاثیر زیاد است. P هم اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم را به صورت بالقوه نشان می‌دهد. بنابراین، اگر متغیرهای شناسایی شده n باشد، ماتریس $n \times n$ به دست می‌آید که در آن، تاثیرات متغیرها بر یکدیگر مشخص می‌شود (Nazmifar, 2018).

یافته‌ها

شناسایی شاخص‌های اولیه و تشکیل ماتریس اثرات متقاطع

طبقه‌بندی شاخص‌های موثر در گردشگری تالاب در چارچوب یک ماتریس 11×11 صورت گرفت. به این منظور، ۵ دسته‌بندی اصلی (تاب‌آوری، تسهیلات گردشگری، جاذبه‌های گردشگری، آسانی دسترسی و انسجام سازمانی) از متغیرها همراه با ۱۱ متغیر زیرمجموعه آن‌ها، پس از برگزاری جلسات با نخبگان دانشگاهی به‌عنوان متغیرهای اولیه پژوهش شناسایی شدند. در ادامه، با وارد کردن متغیرها به نرم‌افزار

روش اصلی داده‌پردازی در این تحقیق ماتریس تحلیل اثرات متقابل بود که با استفاده از نرم‌افزار MICMAC سناریونویسی و پیش‌بینی آینده انجام شد. این روش جهت انجام محاسبات پیچیده ماتریس اثرات متقاطع طراحی شده است. در این روش نخست باید متغیرها و مؤلفه‌های مهم در حوزه مورد نظر شناسایی و در ماتریسی مانند ماتریس تحلیل اثرات وارد گردند. سپس میزان ارتباط این متغیرها با حوزه موردنظر مشخص شود. بدین ترتیب متغیرهای موجود در سطرها بر متغیرهای موجود در ستون‌ها تاثیر می‌گذارد؛ متغیرهای سطرها تاثیرگذار و متغیرهای ستون‌ها تاثیرپذیرند (Ariyani & Fauzi, 2019). با تحلیل MICMAC و شناسایی عوامل اصلی می‌توان روابط بین متغیرها را نیز بررسی کرد و به تهیه سناریوی آینده پرداخت. به‌عبارت دیگر، تشکیل یک ماتریس دو در دو اثر و قدرت منجر به شکل‌گیری چهار فضای تصمیم برای استخراج سناریو می‌شود. در این نرم‌افزار می‌توان با کمک گرفتن از ارتباط ماتریسی، همه مؤلفه‌های اصلی یک نظام را تشریح کرد. هم‌چنین، می‌توان با

1. Influence
2. Power

دسته‌بندی متغیرها به همراه جمع مقادیر ارزشگذاری- شده در سطرها و ستونهای ماتریس متقاطع به ازای هر متغیر بیان شده است. پیرامون درک اعداد به دست آمده در این جدول، بایستی اشاره نمود که جمع مقادیر هر سطر، بیان‌کننده میزان اثرگذاری و مقادیر هر ستون نشان‌دهند میزان تاثیرپذیری آن متغیر است (جدول ۳). بر همین اساس، متغیر جاذبه‌های گردشگری با ۲۵ امتیاز، دارای بیشترین ضریب تاثیرگذاری بر دیگر متغیرها بوده است. هم‌چنین، درجه مرکزیت و آسانی دسترسی و تاب‌آوری اقتصادی در رتبه‌های بعدی میزان تاثیرگذاری قرار گرفته‌اند. در این میان کمترین میزان تاثیرگذاری مربوط به اندازه موثر و کارایی و محدودیت بود. از سوی دیگر، متغیرهای کارایی با ۲۴ امتیاز، اندازه موثر با ۲۳ امتیاز و تاب‌آوری نهادی با ۲۱ امتیاز دارای بیشترین تاثیرپذیری از دیگر متغیرها بوده‌اند و کمترین میزان تاثیرپذیری نیز مربوط به درجه مرکزیت در ارتباط با گردشگری تالاب است.

MICMAC ، اقدام به تعریف هرکدام از متغیرها با توجه به زیرمجموعه‌ها و ماهیت آنها شد و سپس، با تشکیل ماتریس اثرات متقاطع در گام بعدی، از نخبگان خواسته شد تا به امتیازدهی شاخص‌های مورد بررسی برحسب میزان تاثیرگذاری و تاثیرپذیری آنها بپردازند. همانگونه که در قسمت روش پژوهش بیان گردید، به متغیرهای مورد تحقیق، امتیازهایی از ۰ تا ۳ با توجه به شدت اثرات و P با در نظر گرفتن اثرات بالقوه داده شد. با اتکا به یافته‌های به‌دست آمده از جدول ۲، می‌توان گفت که شاخص پُرشدگی به‌دست آمده برای متغیرها با ۲۸ بار تکرارچرخش داده‌ای، عدد ۷۲/۷ درصد را نشان می‌دهد که این امر، مبین ضریب بالای تاثیرگذاری متغیرها و عوامل انتخاب شده بر یکدیگر است (Nassreddine and Anis, 2014). این وضعیت نشان‌دهنده کارایی ابزار تحقیق و تأیید اطلاعات جمع-آوری شده به وسیله پرسشنامه‌های توزیع‌شده مطلوب است و صحت اطلاعات به‌دست آمده را تأیید می‌کند (جدول ۲). مطابق جدول ۲، بر مبنای ارزش کل محاسبه‌شده در ماتریس اولیه اثرات متقاطع از سوی نخبگان، ۳۵ مورد با بالاترین حجم آماری دارای میزان اثرگذاری ضعیف بوده است. هم‌چنین، ۳۲ مورد دارای تاثیرگذاری متوسط، ۲۲ مورد بی‌تاثیر و ۲۱ مورد با تاثیر زیاد ارزیابی شده‌اند. در ادامه، در چارچوب جدول ۳،

جدول ۲- ویژگی‌های ماتریس اولیه

شاخص	جمع	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	تعداد	اندازه
پرشدگی		ها	سه‌ها	دو‌ها	یک-ها	صفرها	ماتریس
	۸۸	۰	۲۱	۳۲	۳۵	۲۲	۱۱×۱۱

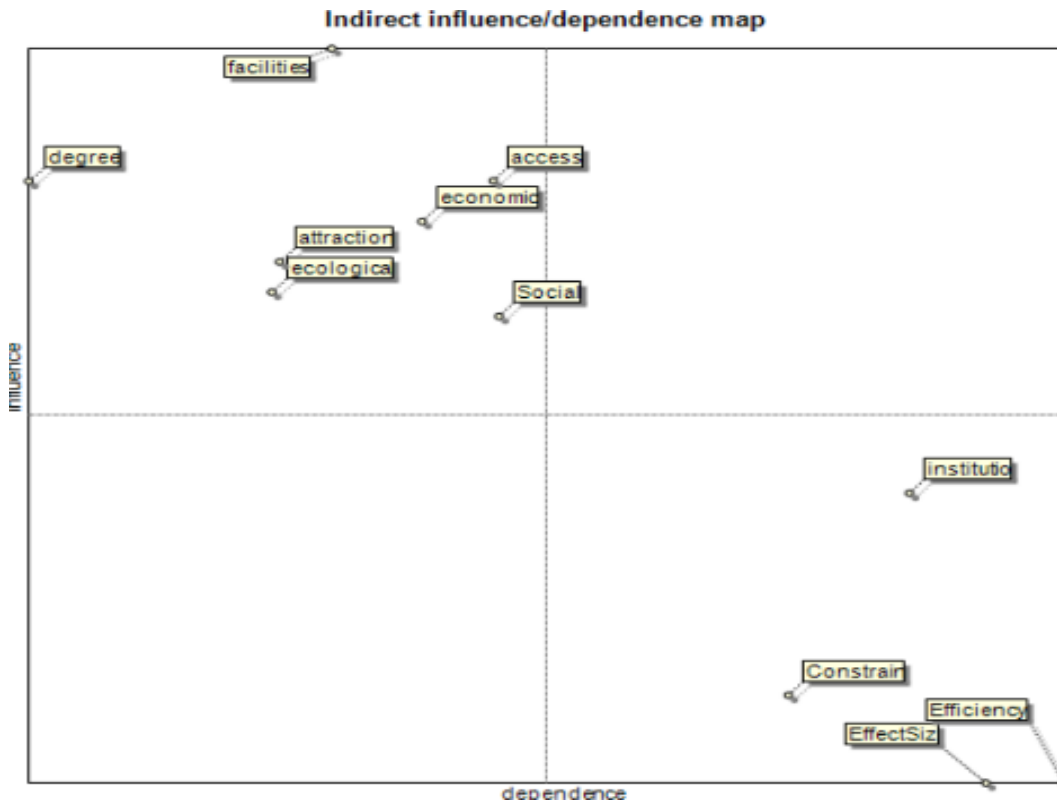
جدول ۳- طبقه‌بندی اولیه متغیرها

ردیف	دسته‌بندی	تعداد شاخص‌ها	جمع سطرها	جمع ستون‌ها	متغیرها
۱	تاب‌آوری	۴	۱۵	۱۴	تاب‌آوری اجتماعی (social)
۲	تسهیلات گردشگری	۱	۱۹	۱۰	تسهیلات گردشگری (facilities)
۳	جاذبه‌های گردشگری	۱	۲۵	۱۰	جاذبه‌های گردشگری (attractions)
۴	آسانی دسترسی	۱	۲۱	۱۴	آسانی دسترسی (access)
۵	انسجام سازمانی	۴	۳	۲۴	درجه مرکزیت (degree)
					اندازه موثر (effect size)
					کارایی (efficiency)
					محدودیت (constrain)
	جمع	۱۱	-	-	-

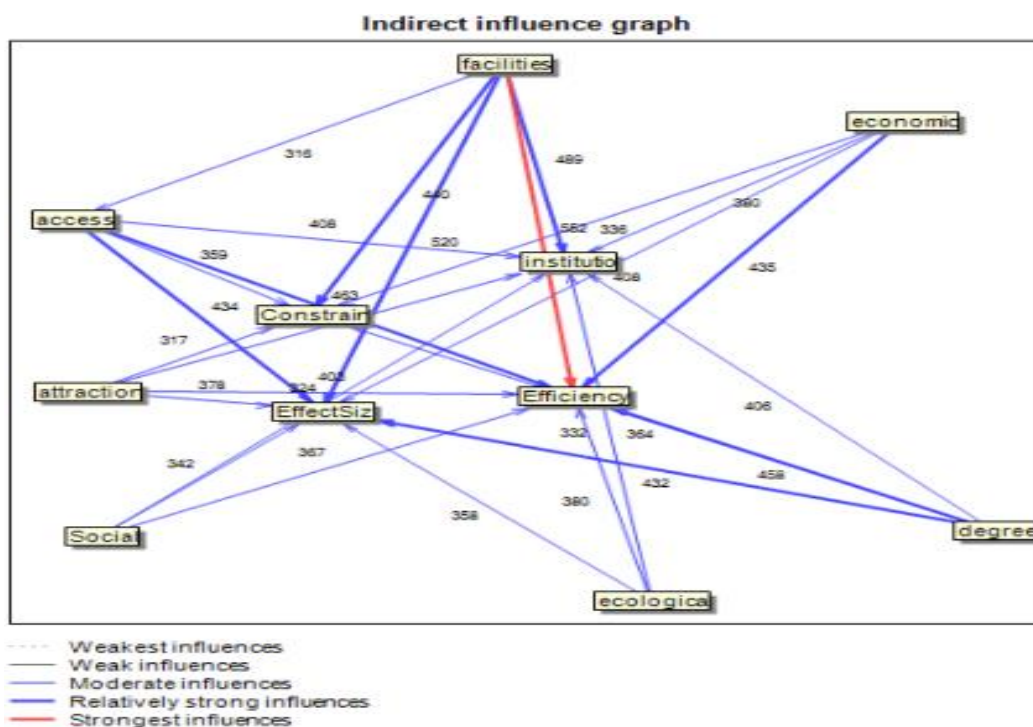
مرکزیت به‌عنوان یک سنجه مهم شبکه اجتماعی انسجام سازمانی رتبه دوم را به خود اختصاص داده است. علیرغم وجود تغییراتی جزئی در ماتریس، بایستی اشاره نمود که این تغییرات بسیار جزئی بوده و آنچه از این تحلیل‌ها مدنظر این تحقیق بوده یافتن عوامل کلیدی مؤثر بر گردشگری تالاب است که بر اساس نتایج رتبه‌های اول، هم در اثرات مستقیم و هم در اثرات غیرمستقیم تفاوت‌چندانی با همدیگر ندارند و عوامل با تأثیر بالا با چند پله جابجایی عیناً تکرار شده و ۲ شاخص اول هر دو گروه موجود و بالقوه تقریباً یکسان هستند (شکل ۳ و شکل ۴).

تحلیل تأثیرات غیرمستقیم متغیرها بر یکدیگر

در این روش هرکدام از روابط متغیرها توسط نرم-افزار به توان دو رسانده شده و بر این اساس، اثرات غیرمستقیم متغیرها سنجیده می‌شود. آنچه از مقایسه نتایج تحلیل اثرات مستقیم و غیرمستقیم به‌دست آمده این است که صرفاً چند شاخص معدود، اثرات غیرمستقیم فراوانی بر سیستم دارند و رده‌بندی عوامل کلیدی را تحت تأثیر قرار داده‌اند. از جمله این شاخص‌ها می‌توان به عامل تسهیلات اشاره نمود که دارای اثرگذاری مستقیم رتبه اول و اثرگذاری غیرمستقیم رتبه اول است و افزایش محسوسی را تجربه کرده است (Kumar & Sharma, 2018). علاوه بر آن، عامل درجه



شکل ۳- تحلیل اثر-وابستگی غیر مستقیم بین متغیرها



شکل ۴- پراکندگی متغیرها بر اساس تاثیرات غیرمستقیم در محورهای تاثیرگذاری و تاثیرپذیری

می‌دهد آنچه در قالب لزوم تاب‌آوری نهادی مطرح است، ایجاد فرصت‌های برابر بهره‌گیری از ظرفیت درآمدزایی جاذبه‌های گردشگری و تلاش برای جلب مشارکت سازمانی برای تامین مالی و تسهیلات مربوطه است. آن چیزی که جامعه محلی به تنهایی یارای مقابله با آن را نخواهد داشت.

نتایج مندرج در شکل ۵ نشان می‌دهد که تاب‌آوری اکولوژیک بیشترین تعامل را با جاذبه‌های گردشگری برقرار کرده است و از طرف دیگر آسانی دسترسی و درجه مرکزیت (که نشان‌دهنده موقعیت شبکه است) نیز با یکدیگر ارتباط دارند که هر دو رابطه منطقی است. از طرف دیگر، معین شد که بین جاذبه‌های گردشگری و تسهیلات یک اثر بینابینی مستتر است. این یافته نشان

تاثیر

Rank	Variable	Variable
1	6 - facilities	6 - facilities
2	8 - degree	7 - access
3	7 - access	8 - degree
4	3 - economic	3 - economic
5	4 - ecological	5 - attraction
6	5 - attraction	4 - ecological
7	1 - SOCIAL	1 - SOCIAL
8	2 - institutio	2 - institutio
9	11 - Constrain	11 - Constrain
10	9 - EffectSiz	9 - EffectSiz
11	10 - Efficiency	10 - Efficiency

© LPSOR-EPITAMICMAC

وابستگی

Rank	Variable	Variable
1	10 - Efficiency	10 - Efficiency
2	9 - EffectSiz	9 - EffectSiz
3	2 - institutio	2 - institutio
4	11 - Constrain	11 - Constrain
5	1 - SOCIAL	1 - SOCIAL
6	7 - access	7 - access
7	3 - economic	3 - economic
8	5 - attraction	6 - facilities
9	6 - facilities	5 - attraction
10	4 - ecological	4 - ecological
11	8 - degree	8 - degree

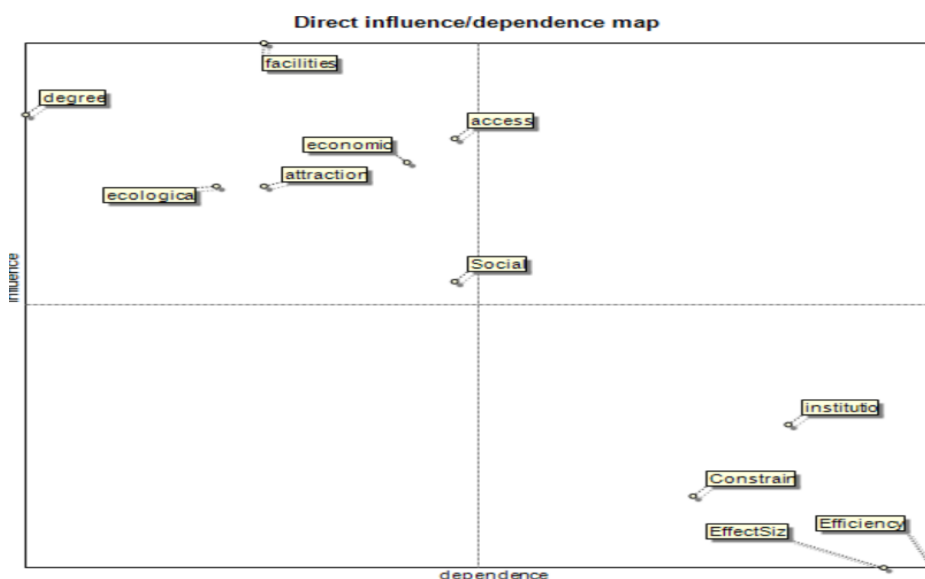
© LPSOR-EPITAMICMAC

شکل ۵- رتبه‌بندی و تغییرات عوامل اثرگذار و تاثیرپذیر

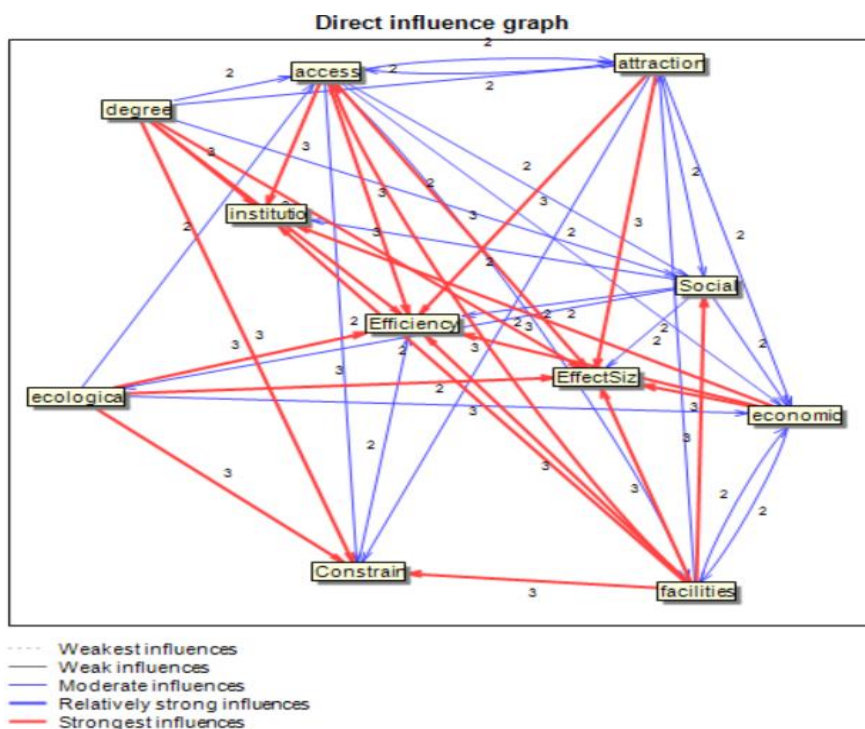
دهد که تمام ۹ عامل در جایگاه نخست در تأثیرات مستقیم عیناً در تأثیرات غیرمستقیم با تغییر اندک در رتبه آنها تکرار شده‌اند. تنها عامل تاب‌آوری اکولوژیک صرفاً در تأثیرگذاری مستقیم کمتر وجود دارد و در عوض در تأثیرگذاری غیرمستقیم وجود دارد (شکل ۶ و ۷).

تحلیل تأثیرات مستقیم متغیرها بر یکدیگر

از میان ۱۱ عامل بررسی شده در این تحقیق ۱۱ عامل اصلی به‌عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر تاب‌آوری گردشگری تالاب انتخاب شدند. در بین عوامل کلیدی تأثیرگذار با اهمیت‌تر، هم در تأثیرات مستقیم و هم تأثیرات غیرمستقیم ۹ عامل مشترک وجود دارد. به-عبارتی، بررسی روابط مستقیم عوامل مختلف نشان می-



شکل ۶- تحلیل اثر-وابستگی مستقیم بین متغیرها



جدول ۷- پراکندگی متغیرها بر اساس تأثیرات مستقیم در محورهای تأثیرگذاری و تأثیرپذیری

گرفته است (Kumar & Sharma, 2018)، و عوامل دارای تأثیرات دوگانه بوده و عوامل تأثیرپذیر از سوی دیگر، دارای تأثیرگذاری زیادی هستند. به همین دلیل، در این تحقیق، چهار عامل تأثیرپذیر در تأثیرپذیری مستقیم و غیرمستقیم عیناً تکرار شده است. به طور مشخص تأثیرپذیری در تاب‌آوری نهادی و سه ویژگی شبکه در ایجاد چاله‌های ساختاری (اندازه موثر، کارایی و محدودیت) عوامل تأثیرپذیر مستتر شده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که ناپایداری سیستم مورد بررسی از منظر گردشگری در تاب‌آوری نهادی نهفته است؛ جایی که سه شاخص اصلی ایجاد چاله‌های ساختاری مبین وجود یک نظام بروکراتیک اداری و سازمانی و میل به حاکمیت دولتی سبب ناپایداری شده است. به نظر می‌رسد فقدان یک برنامه منسجم سازمانی و عملکرد جزیره‌ای شبکه سازمانی سبب این ناپایداری از منظر نهادی شده است. نتایج تحقیق نشان داد که استفاده از سیستم آینده نگاری رویکردی دقیق برای ارایه چارچوب ارزیابی پایداری از منظر فعالیت های گردشگری است. نتایج تحقیق مبین این اطلاعات است که پایداری در فعالیت های گردشگری از منظر اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیک، نیازمند رکن چهارم تحت عنوان نهادی است. به نظر می‌رسد فقدان یک چارچوب معین برای رسیدن به توافق نهادی مهم‌ترین عامل ناپایدارکننده فعالیت‌های گردشگری در حوزه مورد بررسی است. استخراج الگوهای MICMAC نشان‌دهنده ناپایداری سیستم مورد بررسی است که عامل اصلی آن فرای تصور نهادینه شده در خصوص سه رکن اساسی توسعه پایدار ریشه در توسعه نهادی دارد. گردشگری به طور گسترده به عنوان عاملی مؤثر در توسعه اقتصادی و اجتماعی به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته در نظر گرفته می‌شود. با این حال و با وجود پذیرش تقریباً جهانی از گردشگری به عنوان یک گزینه توسعه، سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی ناگزیر به معرفی و ارتقاء بخش گردشگری در بخش کشاورزی و روستایی است. آنچه از نتایج تحقیق برمی‌آید نظام حکمرانی فعلی در جامعه محلی مورد مطالعه بر اساس نظام حکمرانی بروکراتیک شکل گرفته و از اینرو تقارن ماتریسی دال بر ناپایداری سیستم موید

بر اساس یافته‌های تحقیق می‌توان نشان داد که سه سناریو قابل استخراج است (Kumar and Sharma, 2018):

الف- سناریوی هدف: این سناریو بر عامل مشترک گراف‌های تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم تأکید دارد که متغیر تسهیلات و جاذبه‌های گردشگری است. در این ارتباط مشخص است که دیدگاه منبع محوری در بین نهادهای درگیر به جای مساله محوری غلبه دارد. در این دیدگاه وجود جاذبه‌های گردشگری به تنهایی برای هدف‌گذاری گردشگری در منطقه مورد تأکید است، در حالی که برای تعیین هدف گردشگری وجود درصد و شدت قابل توجهی از مشارکت ضروری است. این نکته ضروری است که وجود سنجه درجه مرکزیت در این ربع خود گواه این مدعاست که به اشتراک‌گذاری منابع لازم که سائق رفتاری کنشگران را شکل می‌دهد در این قسمت در کنار جاذبه‌های گردشگری قرار گرفته است.

ب- سناریوی ریسک: بر مبنای مشاهده تاب‌آوری نهادی در ناحیه تأثیرپذیری می‌توان نشان داد که فقدان تاب‌آوری نهادی در منطقه در بین نهادهای درگیر، موضوع گردشگری و مدیریت لازم تحت‌الشعاع قرار خواهند گرفت و ادامه روند نهادی موجود به تخریب زیستگاه‌ها منجر خواهد شد.

ج- سناریوی سیستم: عمدتاً این سناریو بر متغیرهای تنظیمی در مرکز گراف‌ها متمرکز است جایی که تاب‌آوری اجتماعی در آن قرار گرفته است. این سناریو بر واگذاری امور مدیریت گردشگری تالاب به جوامع محلی که فضای مدیریت آن و گفتمان عمومی موضوع گردشگری تالاب را تحت تأثیر قرار می‌دهد، تأکید دارد. در واقع، واگذاری مدیریت تالاب به جوامع محلی روندهای تنظیمی و سیاستگذاری را تغییر داده و به سوی مدیریت مشارکتی رهنمون می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج، سیستم مورد مطالعه ناپایدار است و پراکنش عوامل عمدتاً حول محور قطری صفحه صورت

مسایل و مشکلاتی که در تحقیق حاضر به‌صورت منسجم و یکپارچه احصاء شده، برخی از آن‌ها در پژوهش‌های دیگر به‌صورت پراکنده به دست آمده است. Dadazade- Silabi and Ahmadifard Poloei et al. (2019), Aliakbari et al. (2018), Maleki et al. (2019). نیز در پژوهش‌های خود به نتایج مشابهی دست یافتند.

این مطلب است که نیاز به رویکردهای مشارکت محلی برای پایدار سازی سیستم احساس می‌شود. نتیجه کلی اینکه از ۱۱ عامل یادشده موثر در گردشگری تالاب، عوامل محیط‌زیستی، جاذبه‌های گردشگری و انسجام سازمانی در آن‌ها نیز تکرار شده است با بررسی پژوهش‌های مشابهی که وجوه اشتراکی با تحقیق حاضر دارند، این موضوع قابل استنباط است که

REFERENCES

1. Aliakbari, I., Pourahmad, A., & Jalalabadi, L. (2018). Identifying the drivers affecting the future of sustainable tourism in Kerman with a future research approach. *Tourism and Development*, 7 (1), 156-178. (In Farsi).
2. Ariyani, N., & Fauzi, A. (2019). Analysis of Strategic Variables for Ecotourism Development; an Application of Micmac. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 1-12.
3. Babazadeh, M. Jafari, N. & Naghinejad, A. (2015). Floristic and Chorological Study of Feridonkenar International Wetland. *Wetland Ecobiology*, 7 (2), 71-78. (In Farsi)
4. Baggio, R. (2008). Symptoms of complexity in a tourism system. *Tourism Analysis*. 13 (1), 1-20.
5. Bujones, A. K., Jaskiewicz, K., Linakis, L., & MacGirr, M. (2013). *A framework for Analyzing Resilience in Fragile and Conflict-Affected Situations*. New York: Columbia School of International and Public Affairs (SIPA).
6. Carpenter, K. (2015). Childhood studies and orphanage tourism in Cambodia. *Annals of Tourism Research*, 55, 15-27.
7. Casagrandi, R., & Rinaldi, S. (2002). A theoretical approach to tourism sustainability. *Conservation ecology*, 6(1), 1-2.
8. Coifman, K. G., Bonanno, G. A., Ray, R. D., & Gross, J. J. (2007). Does repressive coping promote resilience? Affective-autonomic response discrepancy during bereavement. *Journal of personality and social psychology*, 92(4), 745.
9. Dadazade- Silabi, P., & Ahmadifard, N. (2019). Determine the Key Factors of Tourism Development Based on Future Research Approach (Case Study: Mazandaran Province). *Geography and Sustainability of Environment*, 9(1), 73-89.
10. Dolnicar, S., & Leisch, F. (2008). Selective Marketing for Environmentally Sustainable Tourism. *Tourism Management*, 29 (4), 672-680.
11. Ebrahimi Fini, F. & Shabbiri, S.M. (2018). Providing the Future Image of Ecotourism Education Development in Iran Based on Future Research and Screenwriting Methods. *International Society and Environment Conference*, University of Tehran. (In Farsi)
12. Folke, C. (2006). Resilience: The emergence of a perspective for social-ecological systems analyses. *Global environmental change*, 16(3), 253-267.
13. Folke, C., Carpenter, S. R., Walker, B., Scheffer, M., Chapin, T., & Rockström, J. (2010). Resilience thinking: integrating resilience, adaptability and transformability. *Ecology and society*, 15(4).
14. Ghaderi, I. (2003). The Role of Rural Tourism in Sustainable Rural Development, *PhD Thesis*, Tarbiat Modares.
15. Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual review of ecology and systematics*, 4(1), 1-23.
16. Holling, C. S. (1996). Engineering resilience versus ecological resilience. *Engineering within Ecological Constraints*, 31(1996), 32
17. World Conservation Union (1996), *IUCN*. Retrieved June 5 2017, from <https://portals.iucn.org/library/node/7329>
18. Kärholm, M., Nylund, K., & de la Fuente, P. P. (2014). Spatial resilience and urban planning: Addressing the interdependence of urban retail areas. *Cities*, 36, 121-130.
19. Kumar, S., & Sharma, R. (2018). Key barriers in the growth of rural health care: an ISM-MICMAC approach. *Benchmarking: An International Journal*. 1 (2), 3-9.
20. Maleki, M.H., Khashei Varnamkhasti, V., Fathi, M.R., & Saffaronia, M. (2019). The future of religious tourism research in Qom province with a scenario approach. *Tourism and Development*, 8 (3), 184-205.
21. Nassreddine, G., & Anis, J. (2014). Cognitive governance, cognitive mapping and cognitive conflicts: Structural analysis with the MICMAC method. *Cogent Economics & Finance*, 2(1), 922893.

22. Nazmifar, H., Aftab, A., Ghaffari Gilandeh, A., Mousavi, N. (2018), Analysis of Key Factors Affecting Creative City Planning (Case Study: Urmia), *Geographical Research on Urban Planning*, 6 (1): 1 -22. (In Farsi)
23. Olsson, P., Gunderson, L. H., Carpenter, S. R., Ryan, P., Lebel, L., Folke, C., & Holling, C. S. (2006). Shooting the rapids: navigating transitions to adaptive governance of social-ecological systems. *Ecology and society*, 11(1).
24. Omid Shahabad, O., Badri, S. A., Rezvani, M. R. & Zali, N. (2009), Analysis of key factors affecting the formation of rural landscaping pattern with foresight approach (Study: Lorestan Province). *Journal of Rural Research*, 10 (1): 95-112. (In Farsi)
25. Peeters, P., & Dubois, G. (2010), Tourism travel under climate change mitigation constraints. *Journal of Transport Geography*, 18(3): 447-457.
26. Gössling, S., Peeters, P., Ceron, J. P., Dubois, G., Patterson, T., & Richardson, R. B. (2005). The eco-efficiency of tourism. *Ecological economics*, 54(4), 417-434.
27. Poloei, K., Fazli, S., Darwish Seh Talani, F., Bayat, R., & Ghaderi, I. (2019). Prioritization of factors affecting the development of Iran's health tourism industry on the horizon of 1414 with an interpretive structural modeling approach. *Tourism and Development*, 8 (3), 1-29.
28. Rahbar, A. (2002), Ecological Study and Preliminary Evaluation of Siberian Drainage Winter Residence in Iran (Fereydunkenar), *MSc Thesis*, in Fisheries - Natural Resources, University of Tehran. (In Farsi)
29. Stumpp, M., Hu, M., Casties, I., Saborowski, R., Bleich, M., Melzner, F., & Dupont, S. (2013). Digestion in sea urchin larvae impaired under ocean acidification. *Nature climate change*, 3(12), 1044-1049.
30. Walker, B., & Salt, D. (2012). *Resilience practice: building capacity to absorb disturbance and maintain function*. Island press., Island.
31. Walpole, M. J., & Goodwin, H. J. (2000). Local economic impacts of dragon tourism in Indonesia. *Annals of tourism research*, 27(3), 559-576.
32. Wijaya, P., Kawiana, I., Suasih, N., Hartati, P., & Sumadi, N. (2020). SWOT and MICMAC analysis to determine the development strategy and sustainability of the Bongkasa Pertiwi Tourism Village, Bali Province, Indonesia. *Decision Science Letters*, 9(3), 439-452.
33. Zargham Boroujeni, H. (2013), *Tourism Development Planning (Connected and Sustainable Approach)*, Tehran: MahkamePub., Iran (In Farsi).